

**ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ОДНА З НЕОБХІДНИХ УМОВ
ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ З
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

У даній роботі визначено наукові підходи щодо визначення педагогічного прогнозування у сучасній науковій літературі. Виділено основні складові цього дидактичного явища (цілепокладання, планування, проектування). Проаналізовано можливі результати педагогічних прогнозів та виділено різновиди прогнозування, що застосовуються педагогом під час організації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: педагогічне прогнозування, цілі, педагог.

В данной работе определены научные подходы к определению педагогического прогнозирования в современной научной литературе. Выделены его основные составляющие (целоположение, планирование, проектирование). Проанализированы возможные результаты педагогических прогнозов и выделены разновидности прогнозирования, которые используются педагогом во время организации учебно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: педагогическое прогнозирование, цели, педагог.

The main scientific approaches in modern literature to the pedagogical prognosis are defined in this article. Its components (purpose, planning, designing) are given. Pedagogical prognosis possible results and its different types used in the educational process are analyzed.

Keywords: pedagogical prognosis, purpose, educator.

Актуальність. Як зазначається у провідних державних нормативних документах у галузі освіти, метою навчальних закладів є забезпечення всебічного розвитку студентів, створення умов для розкриття їх творчих можливостей та проявлення індивідуальності. Тому, мета викладача вищої школи взагалі та іноземної мови зокрема під час навчально-виховного процесу заключається не тільки у наданні молодим людям певного багажу знань, але й у можливості прогнозувати подальший розвиток студентів на основі аналізу їх індивідуальних особливостей та організації відповідних педагогічних умов для цього. Особливої уваги, на наш погляд педагогічне

прогнозування набуває під час вивчення іноземної мови, що пов'язано з підвищенням на ринку праці попиту на фахівців, що володіють англійською або іншою іноземною мовою.

Отже, метою даної статті є аналіз особливостей педагогічного прогнозування під час організації навчально-виховного процесу з іноземної мови у вищій школі.

Для кращого розуміння особливостей організації педагогічного прогнозування з англійської мови вважаємо за необхідне зупинитися на деяких теоретичних питаннях. Аналіз наукової літератури засвідчив, що педагогічне прогнозування завжди було одним із важливих елементів процесу навчання як у вищій, так і середній школі. Про значну роль педагогічного прогнозування висловлювалися у своїх працях такі відомі педагоги, як Й. Г. Песталоцці, Й. Ф. Гербарт, А. Дістервег.

Так, наприклад, Й. Гербарт пропонував учителям, виявивши фантазію, спочатку уявити своїх вихованців наділеними всіма можливими доброчинностями, а потім критично оцінити створений образ: що в ньому є необґрунтованим, невмотивованим і, навпаки, що є важливою властивістю ідеалу. Після цього він рекомендував поряд з вихованцем уявити вчителя в ролі мудрого наставника, який здатний забезпечити сприятливий педагогічний вплив [1].

У сучасній науковій літературі також існують різні підходи до визначення цього дидактичного явища. Для його кращого розуміння та подальшого застосування в організації навчально-виховного процесу з англійської мови у педагогічній діяльності наведемо декілька визначень. Так, Б. Гершунський розглядає педагогічне прогнозування як спеціально організований комплекс наукових досліджень, спрямований на отримання достовірної, випереджаючої інформації про розвиток та відповідність педагогічних об'єктів з метою оптимізації змісту, засобів, організаційних форм навчально-виховної діяльності педагогічної діяльності [2, с. 29].

За Т. Димовою це вид діяльності, що здійснюється на основі

педагогічної прогностики та спрямований на дослідження можливих перспектив, розвитку й перетворення об'єктів і суб'єктів прогностичної діяльності [4, с. 31].

А. Присяжна визначає педагогічне прогнозування як науково обгрунтовану діяльність, спрямовану на дослідження можливих перетворень, тенденцій розвитку й перспектив суб'єктів та об'єктів педагогічної діяльності [6, с. 53].

Грунтуючи свою позицію на висновках Б. Гершунського та А. Присяжної, під педагогічним прогнозуванням під час викладання англійської мови розуміємо комплекс наукових досліджень, спрямованих на отримання достовірної інформації про можливі перетворення й тенденції розвитку суб'єктів і об'єктів педагогічної діяльності.

Як визначено науковцями (А. Присяжна, В. Сластьонін, Р. Уїлліс та інші), педагогічне прогнозування передбачає: цілепокладання (визначення ідеально передбаченого результату діяльності); планування (проекція в майбутнє діяльності для досягнення поставленої мети за певних засобів перетворення інформації про майбутнє й директиви для здійснення цієї діяльності); проектування (створення конкретних образів майбутнього, конкретизація деталей реалізації програм). Зауважимо, що за умови дотримання усіх цих складників, з одного боку, суттєво покращується засвоєння студентами лексичних та граматичних конструкцій, з іншого - така модель дозволяє ефективно планувати та організовувати заняття з іноземної мови у вищій школі [5; 7; 8].

Результатом педагогічного прогнозування є педагогічний прогноз як формування певного ймовірного судження про стан досліджуваного об'єкта практики в майбутньому або визначення перспектив його розвитку, переважно з відображенням певних кількісних оцінок і термінів його змін. Причому у процесі розроблення прогнозу питань вивчення іноземної мови педагогу рекомендується передбачити визначення не менш трьох різних перспектив у розвитку об'єкта, наприклад оптимальну (найкращу з

можливих, сприятливу), песимістичну (негативну, несприятливу) та нейтральну (коли взагалі не спостерігаються суттєві зміни у вивченні англійської мови). Можна також виокремити сумнівну перспективу, коли дослідник не впевнений у її вірогідності. Однак у будь-якому випадку він має обов'язково виключити з можливих варіантів безнадійний прогноз, який є несумісним з ідеями гуманістичної педагогіки [4; 5; 6].

Орієнтуючись у постановці цілей все ж таки на позитивні тенденції в результатах педагогічного прогнозування, педагог повинен добре продумати подальшу систему своїх дій і для інших перспектив розвитку педагогічного об'єкта, визначити умови, за яких позитивні елементи будуть переважати над негативними. До позитивних елементів під час вивчення англійської мови можна віднести покращення мовленнєвої діяльності студентів, можливість перекладу більш складних текстів тощо.

Отже, передбачення боротьби позитивних та негативних тенденцій має поєднуватися з передбаченням результатів активного педагогічного втручання в даний процес. Крім цього, важливо враховувати значущість об'єктів прогнозування, яка передусім визначається його положенням у системі причинно-наслідкових зв'язків. Іншими словами, розбудовуючи прогнози відносно певного об'єкта педагогічного дослідження й сприймаючи його не ізольовано, а в системі взаємозв'язків з іншими елементами оточуючого світу, досліднику слід усвідомлювати наслідки своїх дій не тільки для визначеного об'єкта, але і для його оточення. Такий розподіл об'єктів прогнозування за значущістю допомагає з'ясувати їх подальші перспективи, котрі враховуються під час визначення головних параметрів.

Зокрема, залежно від поставлених цілей, процедура педагогічного прогнозування з будь-якої навчальної дисципліни, у тому числі й іноземної мови, може спрямовуватися на дослідження таких параметрів:

1. *Цілей і завдань педагогічного об'єкта*, перспективи розвитку якого вивчаються. У такому випадку предметом прогнозування є педагогічні

потреби, умови й тенденції подальших змін визначеного об'єкта, які в сукупності складають причинно-наслідкову частину прогнозування.

2. *Зміст педагогічного об'єкта*, що досліджується у прогностичному плані. Предметом діагностування такого виду є педагогічні факти, що складають зміст цього об'єкта, його структуру й функції. У поєднанні вони відображають проблемну частину предмета прогнозування.

3. *Критеріїв оцінки й верифікації об'єкта*. При цьому предметом прогнозування виступає імовірність і терміни реалізації педагогічного прогнозу, а їх сукупність формує оціночну частину предмета прогнозування.

4. *Методів і форм прогнозу*. У цьому випадку предметом прогнозування є шляхи й ресурси, які складають ресурсну частину предмета прогнозування.

Отримана прогностична інформація, залежно від її характеру, може використовуватися для уточнення поставлених педагогічних цілей, розширення знань про певний педагогічний об'єкт, поповнення загального масиву інформації для більш комплексного прогнозу, застосування її як критерію для визначення правильності окремих педагогічних рішень, висунення нових гіпотез тощо [6; 8; 9].

Як свідчить аналіз наукової літератури, авторами пропонуються різні класифікації видів педагогічного прогнозування. Так, за діапазоном, масштабом охоплення визначають такі види його види:

1) прогнозування розвитку освітньої системи країни чи її окремих підсистем;

2) прогнозування результатів роботи, що розраховані на певну перспективу (наприклад, результатів виконання розроблених планів у галузі освіти);

3) прогнозування діяльності суб'єктів освітнього процесу (викладачів та студентів);

4) самопрогнозування в діяльності суб'єктів освітнього процесу [6].

Слід відзначити, що в руслі особистісно-зорієнтованої парадигми

освіти студент розглядається як активний суб'єкт навчальної діяльності. У свою чергу, це вимагає в ролі суб'єкта педагогічного прогнозування розглядати не тільки викладача, але й студентів, кожний із яких здатний прогнозувати свій подальший розвиток. У цьому випадку для викладача іноземної мови збільшується коло об'єктів для прогнозування, бо створення умов для втілення індивідуальних освітніх траєкторій особистісного росту учнів також стає об'єктом для прогнозування з його боку. При цьому численність умов, які впливають на саморозвиток молодих людей, надає такому прогнозу, як уже вказувалося, не просто варіативний, а поліваріативний характер.

У свою чергу, вміння педагога прогнозувати подальший розвиток будь-якого педагогічного об'єкта дозволяє йому створювати такі умови, які забезпечують розвиток відповідних властивостей студентів: усвідомлення ними перспектив оволодіння англійською мовою, здатність до оцінювання наслідків своїх вчинків, бачення перспектив саморозвитку тощо. Крім того, прогнозуючи результати власного навчально-виховного впливу на конкретного студента, викладачу важливо враховувати можливість прояву «ефекту Едипу», коли знання людиною зовнішнього прогнозу стосовно неї може суттєво вплинути на її діяльність, тобто прогноз може стимулювати власне здійснення [3, с. 31, 32].

Порушуючи проблему педагогічного прогнозування, доцільно також визначити, яким принципам має підкорятися цей процес. Так, серед загальних правил, якими необхідно керуватися під час здійснення прогнозування будь-якого виду й в кожній сфері людської діяльності, науковцями визначаються передусім такі: 1) принцип системності, що вимагає здійснення прогнозування з урахуванням усіх внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків об'єкта; 2) принцип узгодженості, який вимагає наявності взаємодоповненості між нормативним і пошуковим видом прогнозування різного призначення й різного терміну упередження; 3) принцип варіативності, що відображає необхідність розробки різних

варіантів [7].

Зрозуміло, що ефективне здійснення педагогічного прогнозування з англійської мови передбачає комплексне дотримання вищевказаних принципів, хоч зрозуміло, що в конкретні моменти діяльності деякі з них можуть набути більшої вагомості, ніж решта.

Отже, на основі вищевикладеного, можемо зробити висновок, що педагогічно грамотно організоване педагогічне прогнозування під час викладання англійської мови сприяє не тільки покращенню навчально-виховного процесу, але й розкриттю особистості студентів, їх творчих здібностей, покращує їхню мовленнєву діяльність, формує активних учасників навчального процесу, які можуть самостійно приймати рішення та творчо підходити до вирішення поставлених перед ними завдань.

Література

1. Гербарт И. Ф. Первые лекции по педагогике; Общая педагогика, выведенная из цели воспитания / И. Ф. Гербарт // Хрестоматия по истории зарубежной педагогики / сост. А. И. Пискунов. - М., 1971. - С. 355-384.
2. Гершунский Б. С. Образовательно-педагогическая прогностика : теория, методология, практика : учеб пособие / Б. С. Гершунский. - М.: Флинта : Наука, 2003. - 764 с.
3. Демидова В. Г. Формування в майбутніх педагогів прогностичного компонента професійної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / В. Г. Демидов. - Одеса, 2001. - 202 с.
4. Дымова Т. В. Обучение будущих учителей педагогическому прогнозированию: дис. ... канд. пед. наук / Т. В. Дымова. - Астрахань, 1998. - 203 с.
5. Присяжная А. Ф. Формирование прогностической компетентности будущих учителей: теоретико-методологический аспект: теоретико-методологический аспект: монограф. / А. Ф. Присяжная. - Челябинск : ЧГПУ, 2005. - 180 с.
6. Присяжная А. Ф. Педагогическое прогнозирование в системе

непрерывного педагогического образования : методология, теория, практика:
дис. ... докт. пед. наук : 13.00.08 / А. Ф. Присяжная. - Челябинск, 2006. - 380
с.

7. Прогностика : терминология / АН СССР; Комитет науч.-техн.
Терминологии ; отв. ред. В. И. Сифоров. - М. : Наука, 1990. - 56 с

8. Сластенин В. А. Педагогика : учебн. пособ. / [В. А. Сластенин, И. Ф.
Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов]. - М. : Школа-Пресс, 1997. - 512 с.

9. Турбовской Я. С. Основные подходы к решению проблемы
прогнозирования в педагогике / Я. С. Турбовской // Использование данных
педагогического диагностирования в обосновании стратегии развития
образования : метод. пособ. - М. : ИТРИМИО РАО, 1994. - С. 6-20.